

za kom, ali za Lilijano ali za Lučko-Lucijo, ki se je bila vpričo Lilijanine smrti postarala kar za tri leta.

Lucija pa še vedno hodi po živi mejici kakor Jezus po morju. Kdor ima oči, da vidi, kaj se godi, ne bo zgrešil: Ni več snežnobeke pentlje v laseh, bitje pa še hodi varno svojo pot, pokazano mu po Gospodu, ob brezni in prepadih, in mesto da se plaši in skrbi, cvetè v samoti in ne mara za marnje ljudi. Ljudje so pametni, gospodar je strog, pes je hud, smrt je neizprosna, njeno življenje pa je mehko, kakor da ga je bil postlal sam Gospod v svoji najboljši uri.

Jezus, hodeč po morju, Lučka, korakajoča za njim po živi mejici — to je Lucija še danes, na ostrini življenja, v teh hudih dneh...

Dantejevega Pekla trinajsti spev

Tine Debeljak

Priobčujem iz svojega novega prevoda celotnega Dantejevega Pekla bralcem Doma in sveta, kjer ima Božanska komedija že svojo staro tradicijo kot najizrazitejša umetnina srednjega veka ter katoliškega svetovnega nazora, še posebej, XII. spev kot preišljevanje za Vse svete ter tudi kot pesniško globoko tragiko, ki veje iz izjave Friderikovega kanclerja.

Ta spev Dantejevega Pekla (XIII) spada po svojem opisu živega gozda ter po izvirni zamisli kazni samomorilcev med najznamenitejše speve prvega dela Božanske komedije. Za laže razumevanje samo kratek napotek.

Vergil je pripeljal Danteja že v VII. krog Pekla, v katerem trpe nasilniki proti bližnjemu (tirani), proti sebi (samomorilci) in proti Bogu. Zato ta krog razpade tudi v tri pasove. XII. spev nam pokaže I. pas, kjer trpe nasilniki proti bližnjemu, ki so popljeni v krvavi reki Flegetonu po zasluženju, Kentauri pa pazijo na obali s streljanci v rokah, da ga ustrelje, če se kdo dvigne preko odmerjene kazni iz krvave reke. Kentaur Ness je prenesel potnika čez plitvino reke in se obrnil nazaj. Pesnika gresta v XIII. spevu proti gozdu preko močvirnatga kraja, kakor je Maremma med Corneto in Cecino. Tu gnezdi iz Eneide znane Harpije, ptice obupa. Dante čuje vzdih obupanih mrtvih, ne vidi pa nikjer nobenega, zato ga opozarja Vergil, naj se zaveda, da je že v drugem pasu, naj le odtrga vejico z grmovja, pa bo videl, o čemer je bral samo v Eneidi (začetek III. speva). In tako Dante spozna, da so v ta kriva drevesa spremenjene duše samomorilcev, ki zdaj rode le trne, na katere bodo po sodnem dnevu obesili še svoja telesa, da bodo večno z njim v sovraštvo: »naj ga nima, kdor si ga je vzel sam!« Eden teh je Pier delle Vigne, slavni kancler Friderika II., sijajni državnik in eden najizobraženejših ljudi svojega časa. Zavist dvorjanov mu je odvzela milost kraljevo, zato si je sam vzel življenje.

Lepa, tudi bogoslovno globoka in izvirna je Dantejeva zamisel o vstajenju samomorilčevega telesa, ki se ne bo združilo z dušo v eno telo, temveč bo obešeno na trne svoje duše kot znak izrednega greha in sovraštva.

Dvojica podečih se duš sta Lano iz Siene, ki je v bitki pri Toppu 1287 sam iskal smrt ter ga zato smatra Dante za samomorilca, ter Jacopo da Sant'Andrea, velik razsipnik, ki je zažgal svojo vilo, da bi videl — ogenj.

Zadnji verzi se nanašajo na mesto Firenze, kjer vlada borba, odkar so mestni očetje vrgli v Arno Marsov kip in ga nadomestili s kipom sv. Janeza Krstnika. Mars se jezi, toda ostanki spomenika so vendar rešili mesto propada.

Obešenec, ki se je v svoji hiši obesil, ni znan po imenu. Nekateri zato razlagajo to mesto tudi alegorično: to je zlatnik »florentinec«; ko so mu vtisnili nov grb svetega Janeza Krstnika, je prinesel v mesto bogastvo, pa tudi — razdor.

XIII

Prebrodil Ness še reke ni krvave,
ko se pred nama gozd strašán razgrne,
nobena pot ne vodi v te goščave.

Zelenih listov nima, same črne,
ne gladkih vej, le grčave krivine,
ne sočnih jabolk, le strupene trne.

V bodičju takem ne žive zverine,
držeč se proč od órnate ravníce,
ki sega od Corneta do Cecine.

Tu gnezdijo Harpíje, zloveščíce,
ki iz trebuha jim ženo peresa;
širokih kril, človeške v vrat in lice,

krempljáte v nóge tu ječé z drevesa —
svoj čas njih vik Eneja v beg pognal je,
prerokujoč nesrečo mu v ušesa.

De Mojster: »Preden stopiš v to goščavje,
da v drugem pasu sva, naj v um ti pride,
in v njem ostal boš,« mi nato dodal je,

»dokler peščina strašna ti ne vzide.
Le dobro pazi, videl boš postave,
kot vere jim ne daš iz Eneide!«

Od vseh strani sem joke čul kričave:
nikjer nikogar ni, a jaz jih cenim
na množice... obstanem od zmešnjave

in menim, da on meni, da jaz menim:
ta stok prihaja z drevja, kjer med trne
krijo ljudje se s skrivanjem hotenim...

Zato Učitelj k meni se obrne:
»Odlomi vejico, kjer se ti hoče,
in vse, kar misliš zdaj, se ti prevrne!«

Nato z roko posežem med rastoče
grmičevje, utrgam brstje prvo:
»Zakaj me lomiš?« vejica zajoče.

Ko pa nato se počrni s sokrvo:
»Zakaj me trgaš?« spet začne tožiti:
»Sočutja nimaš v srcu ni za mrvo?«

Ljudje nekoč — smo grmi trnoviti:
naj roka tvoja usmiljeno zdrži se,
čeprav bi duše gadje vsi bilí ti!»

In kot zelena bakla, ki žari se
na enem koncu rdeče, a cvrčeče
na drugem sok ven sili in pení se:

tako iz ran okrnjenih proseče
vre kri in sok. Spustim odlomek veje,
obstanem kakor človek, ki trepeče.

»Če ta verjeti mogel bi mi preje,«
trpeči duši Modrec moj potoži,
»kar vedel je iz moje epopeje —

nikdar roké na tebe ne polóži,
a neverjetna stvar ga v to zapelje;
še meni bolečina srce oži.

Povej mu vsaj, kdo bil si, da v veselje
popravi bol s tem, da ime obnovi ti
na svetu, kamor pot ga spet popeljel!»

»Sladko me vabiš,« de okrnek zviti,
»molčal ne bom, a tudi vama prav je,
če sklenem malo se pogovoriti.

Jaz oni sem, ki ključa dva držal je
od srca Friderika in tako odpiral,
zapiral spretno ga, da mu postal je
zaupnik tajn, od njih je vse odtiral;
v visoki službi bil sem zvest mu sluga,
tako da spal nič nisem, v zdravju hiral.

Zdaj v mé upre nesramne oči vlačuga,
ki cezarskega dvora ne spoštuje,
Zavist, ta smrt svetá in dvorov kuga:

razžge duhove, proti mé naščuje,
da sum vzbude v Avgustovi naravi
in čast se v bolečino mi sesuje.

Moj duh se gnusu temu zoperstavi;
misleč, da s smrtjo mu prezir izgine,
nekrivemu me krivega napravi.

Prisegam zdaj na tele korenine,
da nisem mu prelomil vere dane,
vladarju, ki mu hranim vse spomine!

Če vrne od vaju kdo se med zemljane,
ime naj moje dvigne, ki je palo
od te Zavisti mi zadane rane!«

Utihne. Pesnik pa počaka malo
in dé: »Zdaj časa, ko molči, ne trati,
le vprašaj, kar srce bi rado znalo!«

Odvrnem njemu: »Ti ga daj vprašati,
kar veš, da mene bo zadovoljilo,
jaz morem ga samo pomilovati!«

Zato začne: »Da izpolni naročilo
ta prostovoljno, kar srce želi ti,
o duša ujeta, daj mu sporočilo:

kako v te grče duša more priti
in če tedaj, ko k sodbi bo donelo,
se teh vezi bo mogla oprostiti?«

Nato je listje tožno zašumelo,
a s šumom glas zaveje po drevesu:
»Tako se vama vse bo razodelo!

Ko jezna duša iztrga se telesu,
ki sama ga zavrže iz razprtije,
jo v sedmi krog zaluči Minos v besu

in pade sem, kot veter jo zavije,
najraje tja, kjer največ je trnine:
tam kakor divja pirjevica vzklije.

Rastoča v grm, razraste se v krivine,
kljujó Harpije listje raz vejevje,
množeč nam bol in bôli odprtine.

Kot druge duše vrne po odevje
telesa se, a ne, da ga obleče,
ker — naj ga nima, kdor si ga odvzel je!

Telo si vsaka v goščo sem privleče,
obesi ga na svojih vej vešala,
na trne svoje duše sovražeče.«

Še nekaj časa vzdih sva poslušala,
misleč, da bo nadaljeval razpravo —
kar gonja je nasproti privriščala

kot k lovcu, ki prislúškuje v goščavo,
od kod naj veper divji pristopica,
pa prihrujè mu zver in psi z lomljavo:

tako od leve prihrumi dvojica,
razpraskani in nagi dve telesi,
lomeči dračje kakor vejavica;

vpijè tam sprednji: »Smrt, priteci, kje si!?«
a drugi, ki zaman za njim se sili,
vrešči: »O Lano, tečeš med drevesi

kot nista nogi v Toppu te nosili!«
Potem, kot da mu zmanjkalo je sape,
telebne v grm in v njem se motovili.

Takoj za njim trop črnih psic zahrape:
kot hrti, kadar jih z verig spustijo,
drve pohlepno, da dobe kaj v šape;

v tegà, ki padel je, zobe vsadijo,
raztrgajo na kosce ga pohotno
in z udi v gobcih spet se razkropijo.

Vodnik za roko prime me dobrotno,
popelje k grmu me, ki bridko joče
iz ran in odrtin krvavopotno.

»O Jakob Šentandrejski!« milo stoče,
»zakaj zatekel si se v moje veje,
kot da za greh tvoj jaz sem kriv mogoče?«

Vodnik ob njem ustavi se in deje:
»Kdo si, ki krvavé ti odrtine,
izdihaš glas, ki kot jokánje veje?«

On: »Duši, ki prišli sta v te divjine
in videli, ko gonja me srdita
oropala bilá je zelenine —

o, listje tu pod grmom poberita!
Iz mesta sem, ki izbralo je Krstnika
namesto varstva Marsovega ščita;

zato pa Mars z umetnostjo vojnika
ga buri; če tedaj na Arna obali
ne stala sled bi mu še spomenika:

meščani bi, ki mesto so zidali,
ko Atila ga v prah je bil raztresel,
vsevdilj zastonjsko delo opravljáli!

Jaz pa — sem v svoji hiši se obesil.«